

Genel Olarak Devlet Teşkilatı

Aday Memur Eğitimi
2020

Öğr. Gör. Sadık Kocabaş

Devletin İdari Teşkilatı

- Bu teşkilata kamu yönetimi adı da verilir. Kamu yönetimi yerine idare, kamu idaresi, yönetsel yapı, idari yapı vb. gibi kavramlar da kullanılabilir.
- En genel tanımıyla **kamu yönetimi** devletin, siyasi iktidar tarafından belirlenen kamu hizmetlerini halka sunan organı ve bu organın faaliyetleridir.
- Her devlet, görevlerini yerine getirmek için ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde çeşitli örgütlenmelere gider.
- Bu kamu örgütleri, siyasi organların yönetiminde kamu hizmetlerini yürütür, kamu politikasını uygular ve devletin toplumla ilişkilerini sağlar. Bünyesinde kamu görevlileri çalışır.

4

Devlet Kavramı

- **Devlet:** Belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmuş (üstün iktidara sahip olan) insan topluluğunun oluşturduğu, hukuken (tüzel) kişiliği olan varlıktır.

➤ Bir devletin kurulabilmesi için gerekli unsurlar:

1. İnsan topluluğu
2. Toprak parçası
3. Egemenlik

2

Devletin İdari Teşkilatı

- Bazı kaynaklarda kamu yönetimi kavramı içine 3Y de dâhil edilmiştir.
- Ancak genel kabul gören eğilime göre kamu yönetimi ile 3Y içli dışlı, yakından ilişkili olsa da kamu yönetiminin içine 3Y girmez; idari teşkilat ve bu teşkilatın yaptığı faaliyetler girer.

5

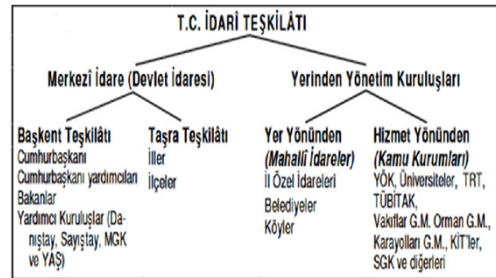
Devlet Kavramı

- Devletlerde **yasama, yürütme, yargı** olmak üzere 3 temel organ ve bu organların yaptığı 3 temel faaliyet (fonksiyon veya işlev) vardır. (3Y)

- Yasama: TBMM
- Yürütme: Cumhurbaşkanı
- Yargı: Mahkemeler

3

T.C. İDARİ TEŞKİLATI

- (Kaynak: İdare Hukukuna Giriş, Kemal Gözler-Gürsel Kaplan)

6

CUMHURBAŞKANI

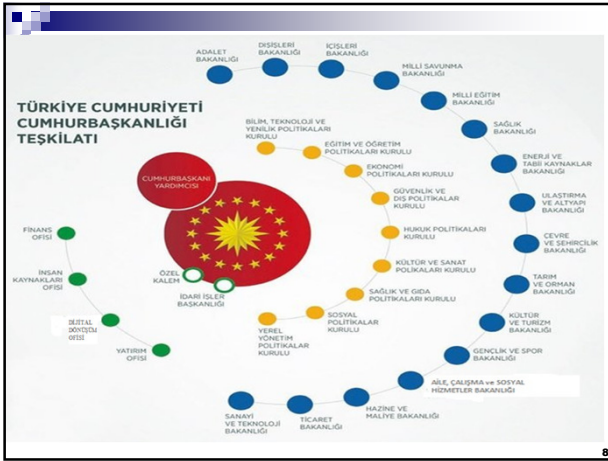
- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır ve devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder;
- Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder. (AY m.104)
- Yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CHS) ile birlikte yürütme yetkisi sadece Cumhurbaşkanına aittir. (AY m. 8)
- Merkezi idarenin en üst hiyerarşik amiri Cumhurbaşkanıdır.

7

Devlet Denetleme Kurulu

- İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla kurulan **CB'na bağlı** üst denetleme organıdır. **CB'nın talebi üzerine şu kurum ve kuruluşlarda inceleme, denetleme, araştırma ve idari soruşturma yapar:** (A.Y m.108)
- Bütün kamu kurum ve kuruluşlarında (**yargı organları hariç**) (**TSK dâhil**)
- Sermayesinin yarından fazlasına bu kurumların katıldığı her türlü kuruluşta (iştrakler hariç)
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında (Baro, Tabip Odaları vs.)
- İşçi ve işveren kuruluşlarında (sendikalar)
- Kamuya yararlı dernekler ve vakıflarda

10

8

Cumhurbaşkanı Yardımcıları

- Cumhurbaşkanı bir veya daha fazla sayıda CB yardımcısı atayabilir ve görevden alabilir. Milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmalıdırlar. Aynı anda milletvekili olamazlar.
- Cumhurbaşkanı tarafından verilen görevleri yaparlar ve CB'na karşı sorumludurlar. Cumhurbaşkanı yardımcısı vekâlet eder.

Bakanlar

- Bakan, milletvekilliği seçilme yeterliliğine sahip kişiler arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanıp görevden alınır. Aynı anda milletvekili olamazlar.
- Cumhurbaşkanı bakanın hiyerarşik amiridir.
- Bakan da kendi bakanlığının en üst hiyerarşik amiridir. Bakanlık icraatından ve emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden sorumludur.
- Yeni sistemde Bakanlar Kurulu yoktur.

11

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı

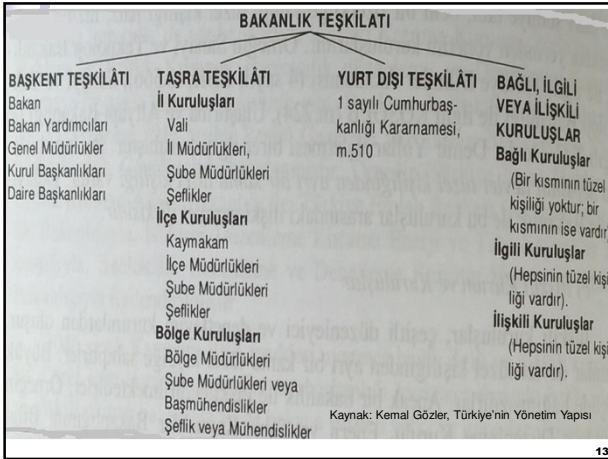
- Teşkilatın temel birimi Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı'dır. İdari İşler Başkanlığının başındaki İdari İşler Başkanı da en yüksek devlet memurudur. C.B tarafından atanır.
- Bundan başka doğrudan C.B'na bağlı olan ve onun tarafından atanan C.B Özel Kalem Müdürlüğü, başkan danışman, danışmanlar ve Yüksek İstişare Kurulu (YİK) vardır.
- Ayrıca özel bilgi ve uzmanlık gerektiren konularda dış ülkelerde veya uluslararası kuruluşlarda özel bir görevi ifa etmek üzere özel temsilci görevlendirilebilir.
- Bu birimlerin ayrı tüzel kişiliği yoktur. (hijerarşi)

9

Bakanlıklar

- Bakanlıklar, devletin üstlendiği milli (ulusal) kamu hizmetlerinin konularına göre uzmanlaşmış ve örgütlenmiş bölümlerdir.
- Bakanlıkların devletten **ayrı bir kamu tüzel kişilikleri yoktur**. Her bakanlık yürüttüğü kamu hizmeti alanında devlet tüzel kişiliğini temsil eder.
- Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri, teşkilat yapısı, merkez ve taşra teşkilatının kurulması **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi** ile yapılır.
- Şu anda toplam 16 tane bakanlık vardır.

12

13

Vali İle Kaymakam Arasındaki Farklar

- Vali **yetki genişliği**nden yararlanırken kaymakam yararlanamaz.
- Vali hem devletin hem de Cumhurbaşkanının **temsilcisidir**. Kaymakam ise sadece Cumhurbaşkanının temsilcisidir.
- Valinin **genel emir** çıkarma yetkisi varken, kaymakamın böyle bir yetkisi yoktur.
- Vali **yabancı ülke konsoloslukları ve komşu devlet sınır makamları** ile ilişki kurma yetkisine sahiptir, kaymakamın ise böyle bir yetkisi yoktur.
- Vali acil durumlarda en yakın **silahlı kuvvetler birliği komutanlığından doğrudan yardım** isteyebilirken kaymakam böyle bir durumda vali aracılığı ile yardım isteyebilir.

16

Başkentteki Yardımcı Kuruluşlar

- Bu kuruluşlar, Cumhurbaşkanı ve bakanlıklara görevlerinde yardımcı olmak, görüş bildirmek üzere teşkil edilmiş olan kurul ve kuruluşlardır.
- Danıştay, Sayıştay, Milli Güvenlik Kurulu** ile Ekonomik ve Sosyal Konsey anayasada düzenlenmiştir. Bir de Yüksek Askeri Şura vardır.
- Kurul halinde uzmanların çalıştığı kuruluşların devletten ayrı kamu tüzel kişiliği olmasa da özerk konumları vardır.
- Yani bakanlıkların hiyerarşisine bağlı değillerdir.

14

Mahalli İdareler (Yerel Yönetimler)

- Anayasal İlkeler: m.127**
- İl (özel idare), belediye ve köy** olmak üzere üç tanedir.
- Kamu tüzel kişiliğine sahiptirler.
- Görev ve yetkileri **yerinden yönetim** ilkesine uygun olarak **kanunla** düzenlenir.
- Karar organları** seçmenlerce kural olarak 5 yılda yapılacak **seçimlerle** oluşturulur.
- Seçilmiş organlarının organlık sıfatını kaybetmeleri **yarğı** kararıyla olur. (Geçici görevden uzaklaştırma İçişleri bakanlığı kararı ile olur.)
- Kendi aralarında Cumhurbaşkanının izniyle birlik kurabilirler. Görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanmalıdır.
- Büyük yerleşim merkezleri** için kanunla özel yönetim biçimleri getirilebilir.
- Merkezi idarenin, mahalli idareler üzerinde kanunda belirlenen kurallar çerçevesinde idari vesayet yetkisi vardır.
- m. 160:** Mahallî idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.
- (Büyükşehir belediyesi olan illerde il özel idaresi yoktur.)**

17

MERKEZİ İDARENİN TAŞRA TEŞKİLATI (Mülki Teşkilat)

- Türkiye'de **il ve ilçe olmak üzere 2 çeşit** taşra teşkilatı vardır. (Bölge de olabilir)
- Anayasada sadece ilden söz edilmiş**, ilin altındaki diğer kademeli bölümlerin tespiti kanuna bırakılmıştır. (İlçe isim olarak anayasada yoktur.)
- Bunların başındaki kişilere **mülki idare amiri** denir.
- Vali ve kaymakam** olmak üzere 2 çeşit mülki idare amiri vardır. Vali taşra teşkilatında ilin; kaymakam ise ilçenin mülki idare amiridir.

15

Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim Kurumları (Kamu Kurumları)

- Teknik bilgi ve uzmanlık isteyen hizmetlerin devlet ve mahalli idare tüzel kişiliğinden ayrı teşkilatlanması ve tüzel kişiliğe kavuşturulmasıyla ortaya çıkan kuruluşlar.
- Bu kuruluşlar çok çeşitlidir.
- ÖR:** TRT, TÜBİTAK, KİT'ler, EPDK, BDDK, Üniversiteler, İETT, SGK, RTÜK vs.

18

Kamu Kurumlarının Çeşitleri

- a. İdari kamu kurumları: ÖR: Orman GM, DSİ GM, Karayolları GM vb.
- b. İktisadi kamu kurumları (KİT): ÖR: Çaykur, TCDD, Ziraat Bankası, Vakıfbank vb.
- c. Sosyal kamu kurumları: ÖR: SGK, Türkiye İş Kurumu.
- d. Bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumları: ÖR: Üniversiteler, YÖK, TÜBİTAK, TRT vb.
- e. Bağımsız idari otoriteler (Düzenleyici ve Denetleyici Kamu Kurumları): ÖR: RTÜK, BDDK, EPDK, SPK, Rekabet Kurumu, Kamu İhale Kurumu vb.
- f. Cumhurbaşkanlığı Ofis Başkanlıkları
- g. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları: ÖR: Barolar, tabip odaları, mühendis mimar odaları, ticaret odaları vb.

19

Kamu Kurumlarının Ortak Özellikleri

- Kamu tüzel kişiliğine sahiptirler.
- Kamu kurumları bir kamu idaresine (devlete veya mahalli idareye) bağlıdırlar. Yani vesayet denetimine tâbidirler. Tek başına bir kamu kurumu olamaz. (Bağlılık ilkesi) (Bağlılık ilkesinin sonuçları: Devlet veya mahalli idare tarafından kurulma-İdari vesayet)
- Kamu kurumları belli özerkliğe (idari-personel-mali özerklik) sahiptirler.
- Kamu kurumları uzmanlık kuruluşlarıdır. Kurulma amaçları doğrultusunda faaliyet gösterebilirler.
- Kanunla veya CB kararnamesiyle kurulurlar. Aksi belirtilmediyse aynı şekilde kaldırılırlar. (yetkide usulde paralellik)
- Kamu gücüne dayanmayan işlemleri özel hukuk işlemi olabilir. Yani her işlemleri kamu hukukuna tâbi olacak diye bir kural yoktur. Özel hukuk işlemi de yapabilirler.

20

İdare İle İlgili Bazı Anayasa Hükümleri

- İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.
- İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.
- Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.
- İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.
- İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.
- İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

21